

Oponentský posudek disertační práce

Název disertační práce: *Zvládání problémového chování u lidí s mentální retardací a/ nebo autismem nejen v ústavech sociální péče*

Autor: *Mgr. Hynek Jůn*

Oponent: *doc. PhDr. Jarmila Pipeková, Ph.D..*

Předkládaná disertační práce Mgr. Hynka Jůna řeší okruh výzkumných témat, která jsou velmi málo prezentována v české odborné literatuře. Souvisí to s celkovým pojetím náhledu na problematiku osob s mentálním postižením, zejména těch, kteří jsou umístěni v zařízeních sociálních služeb, zejména pobytového charakteru popř. a to méně často žijících v domácím prostředí. Ústřední téma práce – problémové chování osob s mentálním postižením souvisí s úrovní diagnostikování těchto osob v minulých obdobích, týká se to zejména problematiky diagnostiky poruch autistického spektra. Dlouho neřešeným problémem je i nízká kvalifikovanost pracovníků sociálních služeb a s tím související neschopnost účinně reagovat na projevy a následky problémového chování u klientů těchto zařízení. Velmi omezená je v zařízeních sociálních služeb supervize odbornými pracovníky, která by mohla vyřešit základní problémy personálu týkající se problémového chování jejich klientů. Prostředí velké většiny pobytových zařízení sociálních služeb omezuje klienty v mnoha směrech jejich možného vývoje a to může být často také příčinou jejich problémového chování.

Při zpracování disertační práce autor využil poznatky, které získal v rámci svého působení v Asociaci pomáhající lidem a autismem – APLA Praha a při spolupráci s ústavu sociální péče v České republice. Disertační práce analyzuje několik problémových okruhů a snaží se o jejich analýzu. Velmi často se autor práce odvolává na výzkumná šetření prováděná v zahraničí, zejména ve Velké Británii a USA. V České republice nejsou podobná šetření k dispozici.

Cíl výzkumného projektu disertační práce je spojen s analýzou situace u nás a v zahraničí zejména v první části práce na podkladě výzkumných studií a dále na podkladě rozsáhlého studia odborné české a zejména zahraniční literatury. První část teoretická se věnuje okruhům problémů týkající se problémového chování osob s mentálním postižením, jejich forem a faktorů. Třetí kapitola charakterizuje nejčastější chyby personálu při vnímání klientů s problémovým chováním. Čtvrtá kapitola, která je v práci nejobsáhlejší, se věnuje terapiím, které mohou částečně při vhodné aplikaci řešit problematiku problémového chování – jsou zde popsány hlavně terapie behaviorální a kognitivní. V závěru této kapitoly se autor věnuje i oblasti farmakoterapie problémového chování. Systém psychiatrické péče u osob v zařízeních sociálních služeb není řešen systémově a při podávání léků je ve většině případů sledováno hledisko farmakoekonomické. Pátá a šestá kapitola zachycuje legislativní vývoj týkající se zejména oblasti restrikcí vůči klientům, analyzuje zákonné a podzákonné normy a navrhuje opatření pro zlepšení celkové situace přístupů ke klientům s problémovým chováním v zařízeních sociálních služeb.

Výzkumné šetření, bylo realizované jako kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření. Respondenty šetření byli pracovníci 12 zařízení sociálních služeb, kteří se zúčastnili dvoudenního školení ve zvládání agresivního chování. Administrace dotazníku probíhala ve

dvou fázích, před začátkem semináře a těsně po jeho absolvování. Zpracováno bylo celkem 145 dotazníků. Výsledky šetření jsou zpracovány do tabulek a grafů, vhodnější formální zpracování a doplnění textu k jednotlivým otázkám, by bylo pro tuto část práce přínosem. Závěr kapitoly je věnován vyhodnocení šetření ve vztahu ke stanovené hypotéze, která byla šetřením verifikována.

Disertační práce Mgr. Hynka Jůna představuje velmi dobrou sondu do problematiky problémového chování u klientů s mentálním postižením v rámci poskytování sociálních služeb v České republice na podkladě současných legislativních norem. Část teoretická je v určitých fázích předimenzována ve vztahu ke speciálně pedagogické rovině řešeného problému, část výzkumného šetření zase poddimenzována. Celkově pokládám předloženou disertační práci za velmi přínosnou z pohledu zvoleného tématu, které jak vyplynulo z celého konceptu práce je v České republice téměř neřešeno.

V rámci diskuse by mě zajímal autorův názor na transformaci sociálních služeb ve vztahu ke klientům (uživatelům) s mentálním postižením a autismem.

Závěr: Posuzovaná disertační práce splňuje po obsahové a formální stránce kritéria kladená na tento typ práce. Doporučuji ji k obhajobě.

V Brně dne 18.5.2007